

Kus asus Viljandi Jeruusalemma kirik

Sakala (1878-1940), nr. 61, 22 aprill 1943

Ka Viljandis oli „Kristuse haud“ ja „Kolgata mägi“, kus rüütliid käisid palvetamas

Ajaloolised dokumendid kõnelevad, et ka Viljandis asus Jeruusalemma kirik, mis aga on hävinenud sõdade keerises ja mille täpne asukoht ei ole teada. Samuti oli Viljandi juures olemas ka Kristuse haud ja Kolgata mägi.

Kõigis katolikuusu maades oli nimelt vanal ajal kombeks, et rüütliid käisid aegajalt palvetamas Kristuse haua juures. Kuna muidugi neil ei olnud võimalik selleks sõita kaugemale Pühale Maale, siis ehitati linnade juurde kirikud, mis kandsid Jeruusalemma kiriku nime ja mille lähikonnas asusid Kristuse haud ning Kolgata mägi. Selline kirik on asunud ka Viljandis, kuid dokumendid ei lase kindlaks määrata tema täpset asukohta, kuigi kõigi teiste kirikute asukohad on enamvähem kindlasti teada. Üldse räägivad dokumendid Viljandi Jeruusalemma kirikust võimalikult vähe.

Ainukene dokument, kus sellest rohkem juttu, on Poola ametlik protokoll aastast 1599. Selles oa juttu väikesest ordukirikust, mida nimetatakse Jeruusalemma kirikuks. Protokollis on üteldud, et kirik asus „põllul kahe tee haru vahel“. Muidugi on säärase umbmäärase asukoha näitamise järele võimata otsustada, kus kirik asus sest Viljandi ümbruses on ju kõik põld ja seal kahe tee haru vahesid võib olla palju. Protokollis siiski kinnitatakse, et kirik on asetsenud Viljandi lähedal ja sellest võib arvata, et ta ei olnud mitte väljaspool Viljandi piire.

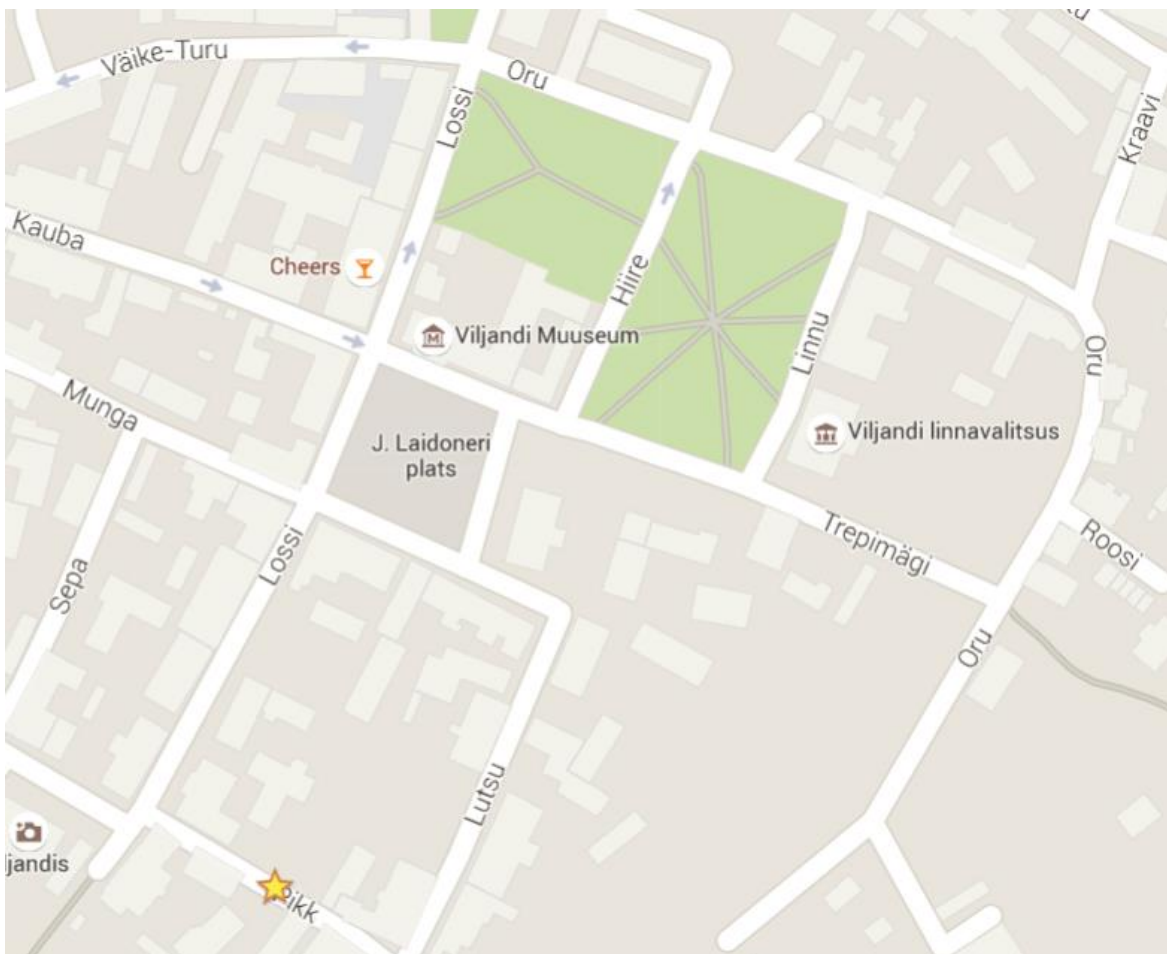
Tolle kiriku kohta on teada, et tema altaris oli kujutatud Kristuse haud, kus rüütliid käisid palvetamas. Hault viis Kannatuse tee „Via dolorosa“ Kolgata mäele, mis asus kiriku lähedal. Tolle tee ääres asus arvult 7 vähemat kabelit. Iga palvetaja, kes Kristuse hault suundus Kolgata mäele, pidi peatama ja palvetama igasühes neis kabelis. Samuti, nagu Jeruusalemma kiriku asukoht pole teada, samuti pole ka teada, missugust paiku nimetati Kolgata mäeks.

Eelpooltähendatud protokollis on küll kaunis pikalt juttu kiriku

saatusest ning selle järeldest. On nimetatud, et luteriusu tulekul lõhuti kirik ja lammutamisest saadud kivid ostis keegi Viljandi kodanik, kes neist ehitas omale elumaja. See majaomanik aga koos naisega jäänud pimedaks. Pime müüs maja teisele, kuid ka uus ostja ühes naisega jäänud pimedaks.

Tolleaegne usklik rahvas, kelle hulgas oli veel katolikuusu pooldajaid, leidis asjale lihtsa lahenduse. Nad seletasid, et Jumal on neid inimesi karistanud kiriku lõhkumise ja selle materjali tarvitamise eest. Veel seletatakse protokollis, et tollest ajast peale lasub tähendatud majal nagu needus ja maja pole tahtnud keegi osta.

Mõningatel andmetel oletatakse, et tähendatud maja on asunud Oru tänaval. Kas see aga nii oli on kindlaks tegemata. Protokollis kirjutaja küll lisab, et tema olevat rääkinud isegi teise pimedaks jäänud majaomaniku perekonna liikmega.

Kuna tähendatud maja ei juletud enam kasutada elumajana, omandas selle ostu teel Pärnu maakonna kirjutaja Pradzynsky ja tahtis seal asutada haigla, lootes, et säärase heatahtliku hoolekandeaasutuse jaoks võiks maja

sobida. Kas aga see kavatsus teostati, pole teada ja on arvata, et Poola-Rootsi sõja ajal Viljandi pommitamisel too kummaline maja hävis.

Peale mainitud protokoll räägib Viljandi Jeruusalemma kirikust veel üks teine allikas, mis pärit veidi hilisemast ajast. Nimelt kirjutab jesuiitide praost Dionüsius Fabricius, kes Viljandis oli praostiks aastal 1610, et Viljandi linna Katariina kirik lõhuti sõdade tulekul maha, kartes, et vaenlane selles kiviehitises leiab kaitset. Ajaloolased arvavad, et Fabricius, kes sellest sündmusest kirjutab hiljem, on kiriku nimega eksinud ja et tegemist on Jeruusalemma kirikuga, kuna teiselt poolt on teada, et Katariina kirik asus praegusel Ungern-Sternbergi matuseplatsil ja selle kohta pole teada, et tema kividest oleks ehitatud elumaja.

Peale ametlike dokumentide liigub ka rahva suus kuuldusi Jeruusalemma kiriku kohta. Ühe teisendi järele on tähendatud kink asetsenud praeguse maakoguduse rehe juures Kirikumõisa väljal. Rehe taga näidatakse kahte lohku, ühte suuremat jn teist vähemat. Legendi järele on asunud suurema kohal kirik, kuna väiksema lohu kohal olnud altariruum Kristuse hauaga. Rahvasuu jutustab, et ühel päeval on Tarvastust tulnud korruga 7 venda kirikusse ja kirik vajunud maa alla. Lohud Kirikumõisa väljakul näitavadki seda paika, kuhu kirik vajunud.